

**Prezidento Valdo Adamkaus kalba, pasakyta 2017 metų sausio 13 dieną Lietuvos Respublikos Seime,
Laisvės premijos įteikimo iškilmėse**

Jūsų Ekscelencija Prezidente,
Seimo Pirmininke,
Lietuvos Atkuriamojo Seimo nariai ir Pirmininke Vytautai Landsbergi,

Gerbiamieji žuvusiųjų Lietuvos laisvės gynėjų artimieji,

Visų laikų Tėvynės laisvės gynėjai, laisvės kovų dalyviai,

Gerbiamieji diplomatai, Seimo nariai ir vadovai, viešnios ir svečiai,

Esu giliai sujaudintas. Manau, kad neįmanoma tokią dieną, kaip Sausio 13-oji, stovėti šioje tribūnoje be pačių tikriausių emocijų. Juo labiau gavus tokį garbingą apdovanojimą, kaip Laisvės premija.

Esu tikras, kad emocijos valdo ir Jus. Valdo ir mane. Negaliu ramiai prisiminti tų įvykių. Negaliu ramiai klausytis liudininkų pasakojimų. Negaliu ramiai galvoti apie Lietuvos istoriją, kuri gyva ne knygoje, o mūsų atmintyje ir širdyse.

Likimas taip susiklostė, kad lemtingomis Sausio dienomis buvau Jungtinėse Valstijose.

Ir, patikėkit, esant toli nuo Lietuvos, atrodė, kad šią akimirką būti tarp žmonių, būti savo tautoje, tegu ir mirtinos grėsmės akivaizdoje, ne taip baisu, kaip laukti. Tas laukimas, nežinia, įtampa nuo vieno telefono skambučio iki kito, vieni kitus vejantys įvykiai ir žudantys klausimai „o kas toliau?“, „ar atsilaikysim?“, „ar nepasikartos represijos?“ varė iš proto. Kaip žmogus, iš kurio vieną kartą jau buvo atimta tėvynė, vėl jaučiausi bejėgis ką nors pakeisti, ką nors realaus padaryti.

Taip, buvo aukščiausiu politiniu lygmeniu reiškiami protestai, buvo telefono skambučiai, peticijos, straipsniai spaudoje. Tačiau visi supratome: tikroji, galutinė kova vyksta Lietuvoje.

Ir vėl, kaip devynioliktojo amžiaus sukilimuose ar dvidešimtojo amžiaus pokario kovose, už laisvę kovoja visa sąmoninga tauta.

Todėl visada kartoju ir kartosiu, kad 1991-ųjų Sausio 13-ąją įvyko stebuklas. Tauta, gyvu žiedu apsupusi parlamentą, televizijos pastatą, transliacijos bokštą, gynė ne pastatus ir ne juose esančius žmones. Tauta gynė save ir savo prigimtine teisę į orų gyvenimą.

Žiauru, kad už teisę į orų gyvenimą, kai kuriems teko sumokėti oria mirtimi. Tačiau šioje tragedijoje ir labai daug dangiškosios šviesos. Tai – mūsų tautos didvyrių panteonas. Tai – mūsų istorijos ir mūsų dvasios viršukalnė. Mūsų moralinis orientyras ir amžinas pasididžiavimas.

Sausio 13-oji padėjo galutinį tašką mūsų tautos apsisprendime siekti laisvės. O kartu ji tapo slenksčiu į naują istorinį tarpsnį. Buvo aišku, kad Lietuva sausio 14-osios rytą pasitiko jau iš esmės kitokia. Pašventinta krauju, nusiteikusi pati kurti savo gyvenimą, nusiteikusi priešintis agresoriui ir gyventi pagal sąžinės, žmogaus teisių, civilizacijos ir demokratijos dėsnius.

Bet tuo pačiu kildavo klausimų, ko mes taip skubame į NATO, kodėl tiek dėmesio skiriame saugumui, mano atsakyme, be kita ko, būdavo ir tokie žodžiai: mes išmokome Sausio 13-osios pamoką. Ta diena parodė, ką reikia daryti.

Šiandien patys matome, kaip keičiasi pasaulis ir kas jame – tikrasis agresorius, kuriantis revanšistinius planus apie imperijos atkūrimą. Mes matome, ką šiandien išgyvena Gruzija ir Ukraina. Ir, žiūrėdami į jas, mes atpažįstame save. Mes matome Lietuvą, kas jos būtų laukę, jeigu ne integracija į galingiausią pasaulio gynybos sistemą.

Ką gi, tai tik dar kartą patvirtina kadaise mano sakytus žodžius: laisvė iškovojama ir apginama, įtvirtinama ir įprasminama, tačiau ji niekada nėra baigtinė būseną, leidžianti atsipalaiduoti ir užsimiršti.

Laisvė yra kaip budėjimas – ir širdyje saugant savo ir savo tautos vertybes, ir tautoje saugant jos vienybę ir laisvę. Kaip budėjimas prie laisvės laužų 1991-ųjų sausį.

Ačiū visiems, kurie budėjo tada ir budi šiandien. Ir Ačiū už garbingą įvertinimą, kurį priimu kaip to paties bendro budėjimo, bendro darbo, bendro gyvenimo vardan laisvės ženklą.

Ačiū Jums!